Ansökningsmål: Kandidatprogrammet i samhällsvetenskaper, sökmålet samhällsvetenskaper

Datum och tid: 23.5.2019 kl. 9.00–13.00

Skriv ditt namn och dina personuppgifter med tryckbokstäver.

Skriv ditt namn med latinska bokstäver (abcd...), inte till exempel med kyrilliska bokstäver (абгд...).

Om du inte har en finländsk personbeteckning, skriver du istället din födelsetid.

Skriv dina personuppgifter på alla provpapper.

Efternamn	
Förnamn (alla)	
Personbeteckning	
E-postadress	
Telefon	

Kontrollera med hjälp av sidnumren att du har fått alla sidor.

Skriv din namnteckning i fältet nedan för att visa att du har kontrollerat ovan nämnda saker.

Namnteckning	

Om du vill att dina provsvar bedöms, lämna det nedanstående fältet tomt.

Om du inte vill att dina provsvar bedöms, skriv följande text i fältet nedan: "*Jag vill inte att mina provsvar bedöms*". I detta fall får du noll poäng i provet.

Att avstå från bedömning	

När du vill lämna in ditt prov

Kom ihåg att skriva din namnteckning på provkompendiets titelblad, samt ditt namn på alla sidor där detta begärs. När du går för att lämna in provet, ta med alla dina saker från din plats. Lämna in alla papper, också konceptpappret även om du har lämnat vissa eller alla uppgifter obesvarade. Bevisa din identitet när du lämnar in provpappren. Övervakaren antecknar att du deltagit i provet samt lämnat in provpappren i deltagarlistan. Övervakaren kan ge dig ett separat intyg över att du deltagit i provet om du behöver ett sådant.

Läs noggrant igenom alla anvisningar

- Kontrollera att ditt provkompendium utöver titelbladet och anvisningarna (s. 1–2) innehåller följande sidor:
  - urvalsprovsfrågorna, s. 3
  - linjerat svarspapper, s. 4-18
  - en skild del som innehåller material (4 s.)
  - ett konceptpapper för egna anteckningar

- Kontrollera att du har skrivit ditt namn och din personbeteckning på alla blad.

- Svara på frågorna klart och tydligt utgående från rätt material/artikel.

- Skriv dina provsvar
  - på svenska**.** Svar som har skrivits på andra språk bedöms inte.
  - med blyertspenna och med tydlig handstil. Otydliga anteckningar bedöms enligt det alternativet som ger minst poäng.

- Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen. Du har fått ett konceptpappersark. Du kan få mera konceptpapper av övervakaren.

- Placera ditt provmaterial så att deltagare som sitter nära dig inte kan se dina svar och anteckningar.

Urvalsprovet består av **fem (5) frågor**. Frågorna 1 – 4 är baserade på förhandslitteraturen till urvalsprovet och fråga 5 är en materialbaserad uppgift. Besvara alla frågor och delfrågor i provet. Det maximala antalet poäng i provet är 40 och det maximala antalet poäng för de enskilda frågorna är 8 poäng.

Fråga 1 relaterar till artikeln *"Våld mellan ungdomar i nära relationer – Digitala medier och utövande av kontroll"* av Carolina Øverlien (2018).
Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Förklara varför denna forskning är viktig mot bakgrund av tidigare forskning om våld (2p).
- Redogör för teorin om *coercive control* (2p) och hur fenomenet kommer till uttryck i ungdomars nära relationer utgående från umgänge i den digitala världen (4p).

Fråga 2 relaterar till artikeln *"Materialiserad moral: Smartphone applikationer och etisk konsumtion"* av Niklas Sörum och Christian Fuentes (2016).
Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Redogör för de fyra konsumentmodeller som de diskuterade etiska telefonapparna uttrycker enligt författarna (4 p)?
- Diskutera hur apparna sporrar konsumenterna att göra etiska konsumtionsval, samt hur strävan att befrämja etisk konsumtion genom telefonappar kan kritiseras (4 p).

Fråga 3 relaterar till artikeln *"Den ideala demokratin – ett medborgarperspektiv"* av Åsa von Schoultz (2017).
Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Sammanfatta de tre demokratiteoretiska grundmodeller som von Schoultz diskuterar (6 p).
- Exemplifiera och beskriv stödet för dessa tre grundmodeller (2 p).

Fråga 4 relaterar till artikeln *"Betydelsen av att vi har två nationalspråk i Finland"* av Kristian Myntti (2012).
Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Hur fungerar de övervakningssystem som hör till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och till Europarådets stadga om landsdels- eller minoritetsspråk (4 p)?
- Vilken typ av brister gällande svenskan i Finland har påtalats i samband med övervakningen av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och Europarådets stadga om landsdels- eller minoritetsspråk? På vilket sätt kan man säga att övervakningssystemen inte är utformade för att hantera denna typ av brister? (4 p)

Fråga 5. Läs igenom den bifogade artikeln *"Den svenskspråkiga ungdomsbarometern 2018 Språk och internet"* av Jenny Stenberg-Sirén och László Vincze (2018).
Skriv sedan ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Vilka skillnader finns mellan regionerna när det gäller respondenternas språkförhållanden och minoritetskänsla (4 p)?
- Vilka skillnader finns mellan pojkar och flickor vad gäller språkval och användningsområde på internet (4 p)?

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Namn: _____

Personbeteckning: _____

Modellsvar för urvalsprovet i samhällsvetenskaper 2019

Fråga 1 relaterar till artikeln ”Våld mellan ungdomar i nära relationer – Digitala medier och utövande av kontroll” av Carolina Øverlien (2018).

Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Förklara varför denna forskning är viktig mot bakgrund av tidigare forskning om våld (2p).

- Redogör för teorin om *coercive control* (2p) och hur fenomenet kommer till uttryck i ungdomars nära relationer utgående från umgänge i den digitala världen (4p).

Modellsvar:

- Det finns mycket forskning om våld mellan vuxna, vuxnas våld mot barn och mobbning på nätet som visar på sociala och hälsomässiga konsekvenser (1p).

Digital kommunikation och konsumtion av sociala medier blivit centralt för social interaktion (specifikt för ungdomar) men trots det finns mycket lite forskning om våld mellan ungdomar i nära relationer och utövande av kontroll via digitala medier (1p).

- Teori om mäns psykologiska våld mot kvinnor som omfattar 60-80% av våldet mot kvinnor (könsskillnader ➔ unga kvinnor mer utsatta för emotionellt, sexuellt och grövre våld än män) (1p).

Innebär utövande av kontroll, ständigt pågående mönster av dominans, skadar på annat vis än fysiskt våld (1p).

Hur fenomenet kommer till uttryck (fyra strategier av kontroll):

Skrämma➔ Skicka eller lägga ut hotfulla meddelanden eller bilder på privata eller öppna forum på internet eller mobiltelefon (1p).

Skada➔ Sprida rykten, dela privata bilder och text mot någons önskan, utöva utpressning eller hota någon om att lägga ut eller sända bild och/eller text till t.ex. föräldrar om man inte får som man vill (t.ex. få mer intima bilder), upprätta slutna grupper på sociala medier i syfte att trakassera och skada någon, kommentera bilder och text på ett sätt som kränker och förnedrar, ringa och skicka sms upprepade gånger i syfte att skada (1p).

Övervaka➔ Ringa och skicka sms upprepade gånger i syfte att kontrollera var och med vem man är, installera appar som visar var någon befinner sig (som Find my friends), följa någon (genom t.ex. falska identiteter) trots att man blivit blockerad (1p).

Isolera➔ Begränsa, radera eller förbjuda någon att ha en digital identitet, hota och blockera andra som är vän eller följare av ens partner (1p).

Fråga 2 relaterar till artikeln *”Materialiserad moral: Smartphone applikationer och etisk konsumtion”* av Niklas Sörum och Christian Fuentes (2016).

Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Redogör för de fyra konsumentmodeller som de diskuterade etiska telefonapparna uttrycker enligt författarna (4 p)?

- Diskutera hur apparna sporrar konsumenterna att göra etiska konsumtionsval, samt hur strävan att befrämja etisk konsumtion genom telefonappar kan kritiseras (4 p).

Modellsvar:

De fyra konsumentmodeller som de etiska apparna baseras på enligt författarna är ”den väljande etiska konsumenten;” den statussökande etiska konsumenten; ”den informationssökande etiska konsumenten; och ”den sociala och produktiva etiska konsumenten”. Den första innebär att den etiska konsumenten förväntas kunna göra medvetna, rationella val om vilka produkter den köper men att den behöver mer information för att bli kunnig och kunna välja rätt. Den andra innebär en syn på konsumenten som statussökande och mån om att erhålla etiskt anseende genom delandet av resultat om konsumtionshandlingar på apparna, samt genom feedback som bekräftar en etisk identitet. Den tredje baseras på föreställningar om en nyfiken och vetgirig konsument som attraheras av möjligheten att ta del av nya informationsresurser och algoritmiska köpråd. Den fjärde baseras på en idé om en social och produktiv aktör som vill bidra till gemenskapen mellan etiska konsumenter och vara delaktig i skapandet av information om etiska produkter. (max 4 p)

Apparna hjälper konsumenten att göra etiska konsumtionsval, planera sin konsumtion och hantera komplexiteten i överflödet av produktinformation. Apparna fungerar som interaktiva databaser med information om etiska produkter som kan delas och hjälper så skapa en gemenskap mellan användare samt en positiv etisk identitet för den enskilda användaren. De väcker nyfikenhet och gör konsumtionsvalen spännande med teknik som streckkodsläsning och kartor. De stimulerar etisk konsumtion genom belöningssystem och feedback samt genom att ge möjligheter till en skräddarsydd personifierad app-användning på basen av personliga intressen. (max 2 p)

Samtidigt verkar de etiska apparna till att standardisera konsumentbeteende. De framhäver vissa typer av etisk konsumtion på bekostnad av andra och bidrar till att ”uppfinna” den etiska konsumenten. De framställer etisk masskonsumtion som en lösning på problem förorsakade av överflödskonsumtion. De bidrar till att upprätthålla samma marknader som de kritiserar. Etisk konsumtion som lösning på konsumtionsproblem bidrar också till ojämlikhet genom att etisk konsumtion förutsätter ekonomiska resurser vilket missgynnar de som har knappa sådana. (max 2 p)

Fråga 3 relaterar till artikeln *”Den ideala demokratin – ett medborgarperspektiv”* av Åsa von Schoultz (2017).

Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Sammanfatta de tre demokratiteoretiska grundmodeller som von Schoultz diskuterar (6 p).

- Exemplifiera och beskriv stödet för dessa tre grundmodeller (2 p).

Modellsvar:

3. Den första modellen, den valdemokratiska eller elitistiska modellen (1 p), omfattar politisk tävlan mellan olika alternativ i allmänna val som den centrala institutionella mekanismen varmed medborgarnas roll hårdraget begränsas till att rösta i allmänna val (1 p). Efter andra världskriget när ryska revolutionen och Nazisternas maktövertagande 1933 var i färskt minne betraktades ett omfattande politiskt engagemang och aktivism från medborgarnas sida i allmänhet som något oförutsägbart och farligt (1 p). (max. 2 p)

Den andra modellen, den deltagardemokratiska (1 p), fick sitt genomslag efter det medborgarengagemang som 1968 svepte över västvärlden med studentrevolter och demonstrationer som bidrog till att omforma synen på medborgarnas roll i politiken (1 p). Ett aktivt engagemang betraktades inte längre som ett uttryck för de obildade massornas missnöje eller som farligt för det politiska systemet. I stället betonade man de goda effekterna av ett aktivt deltagande och mångfalden av de röster som hörs - ur det här perspektivet sågs den elitistiska valdemokratin som en tunn form av demokrati (1 p). (max. 2 p)

Under 1990-talet kom det stora genomslaget för den tredje och deliberativa modellen (1 p) som strävar efter att komma bort från synen på politik som maktkamp mellan existerande åsikter och som istället betonar vikten av det politiska samtalet – dialogen – där åsikter formas och värdet av att finna konsensuslösningar som alla kan acceptera (1 p). Den deliberativa modellen kan ses som en metod för att överkomma fragmentering, polarisering och låsta konflikter och istället stärka legitimitet och social enighet (1 p). (max. 2 p)

Den deltagardemokratiska modellen möjliggör inflytelserik inkludering av medborgare, den deliberativa modellen formulering av kollektiva agendor och viljor och den valdemokratiska modellen fattandet av kollektiva beslut (1 p). De tre dimensioner som relativt tydligt framträder är stöd för en valdemokratisk modell och stöd för en deltagardemokratisk modell som ger större utrymme för att ta in folks åsikter via olika typer av kanaler (1 p). Men det finns också uppslutning bakom en mer teknokratiskt orienterad modell enligt vilken medborgarnas politiska roll minimeras samtidigt som politiska åsiktsskillnader marginaliseras och man betonar vikten av effektiva lösningar på samhälleliga problem (1 p). (max. 2 p)

Fråga 4 relaterar till artikeln *”Betydelsen av att vi har två nationalspråk i Finland”* av Kristian Myntti (2012).

Skriv ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Hur fungerar de övervakningssystem som hör till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och till Europarådets stadga om landsdels- eller minoritetsspråk (4 p)?

- Vilken typ av brister gällande svenskan i Finland har påtalats i samband med övervakningen av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och Europarådets stadga om landsdels- eller minoritetsspråk? På vilket sätt kan man säga att övervakningssystemen inte är utformade för att hantera denna typ av brister? (4 p)

Modellsvar:

SVAR: (s. 513) (max. 4 poäng) Övervakningen av ramkonventionen hör till Europarådets ministerkommitté, som biträds av en rådgivande kommitté (1 p). Konventionsstaterna ska avge periodiska rapporter till Europarådets generalsekreterare (1 p). Rapporterna innehåller information om den politik som staterna följer och om de lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som staterna vidtagit för att uppfylla de principer och skyldigheter som konventionen föreskriver (1 p). Den rådgivande kommittén, som består av experter från konventionsstaterna, granskar rapporterna och avger utlåtanden till Europarådets ministerkommitté, som är ett politiskt organ (1 p). Ministerkommittén ger sedan rekommendationer (i form av resolutioner) åt konventionsstaterna om de åtgärder som staten borde vidta för att ge kraft åt konventionens mål och principer (1 p). Övervakningen av språkstadgan sker på ett liknande sätt. Statsparterna ska ge periodiska rapporter till Europarådets generalsekreterare. De här rapporterna granskas av en expertkommitté, som avger ett yttrande till Europarådets ministerkommitté, som för sin del kan ge rekommendationer till staten i fråga (1 p).

SVAR (s. 514) (max. 4 poäng): Även om lagstiftningen formellt motsvarar kraven i ramkonventionen och språkstadgan visar övervakningsrapporterna att det finns brister gällande den praktiska tillämpningen av lagstiftningen (1 p). Övervakningsmekanismerna är inte utformade att hantera sådana praktiska bristfälligheter. Övervakningen genomförs av ett politiskt och inte av ett juridiskt organ (1 p). Det finns inga möjligheter att anföra individuella eller kollektiva klagomål till någon instans (1 p). Ingendera konventionen grundar sig på individuella eller kollektiva rättigheter för personer tillhörande minoriteter eller för personer som talar ett minoritetsspråk (1 p). Den enda möjligheten att anföra klagomål inom ramen för Europarådet är att (i europeiska människorättsdomstolen) åberopa förbudet mot diskriminering i artikel 14 i den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter eller att åberopa tilläggsprotokollet 12 till samma konvention. Erfarenheten har visat att diskrimineringsförbudet har haft en mycket begränsad tillämpning när det gäller nationella minoriteters språkliga rättigheter (1 p).

Fråga 5. Läs igenom den bifogade artikeln *”Den svenskspråkiga ungdomsbarometern 2018 Språk och internet”* av Jenny Stenberg-Sirén och László Vincze (2018).

Skriv sedan ett essäsvar i vilket följande delfrågor besvaras:

- Vilka skillnader finns mellan regionerna när det gäller respondenternas språkförhållanden och minoritetskänsla (4 p)?

- Vilka skillnader finns mellan pojkar och flickor vad gäller språkval och användningsområde på internet (4 p)?

Modellsvar:

- Beskrivning av respondenternas språkförhållanden i olika regioner med referens till Bild 1 (1 p). Exempel kan omfatta omnämnande av tvåspråkighet i Åboland och Nyland gentemot en stark

svenska hemma i Österbotten (1 p). I omnämnandet av språk hemma gentemot omgivningen framgår även engelskans roll/andel i balansen mellan tre språk (1 p). Andelen och könsfördelningen av respondenter som har en stark minoritetskänsla (1 p). Kopplingen mellan minoritetsidentitet och en-/tvåspråkighet till oro över de svenskspråkigas ställning (1 p). Engelskans utbredning förekommer oberoende av region (1 p). (Max. 4 p)

- Sammanfattning av huvudsakliga trender för pojkars/flickors internetanvändning i termer av språkval och olika kategorier av nätaktivitet enligt Bild 3, inkl. omnämnande av engelskans dominans bland pojkar (2 p). De huvudsakliga skillnaderna mellan könen gällande val av användningsområden i enlighet med Bild 4 (1 p). Uppmärksammande av de sociala aspekterna av flickors medieanvändning i kontrast till pojkars prioritering av spelande (1 p). (Max. 4 p)

Den svenskspråkiga ungdomsbarometern 2018

Språk och internet

DENNA ANALYS FOKUSERAR på ungas vardag, språkidentitet och medieanvändning. Den är en del av den svenskspråkiga ungdomsbarometer som Taloustutkimus utförde på uppdrag av Magma våren 2018. Frågorna besvarades av 800 svenskspråkiga ungdomar i åldern 15–19 år. Mera detaljerad information om svarsunderlaget hittas på magma.fi. Undersökningen möjliggjordes med hjälp av finansiering från Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Svenska Yle, Lilla Teatern (Stadsteatern) och Svenska Teatern.

Svenskan stark i hemmen

UNGDOMARNA I DENNA STUDIE lever i förhållandevis svenskspråkiga familjer. Av alla respondenter har 75 % uppgett att de talar enbart eller mest svenska med sin familj och 24 % att de talar lika mycket finska och svenska. Endast ett par–tre procent har uppgett att de talar mest eller enbart finska, engelska eller andra språk hemma.

Respondenternas språkförhållanden varierar regionalt (bild 1). Föga förvånande är Åland den mest svenska regionen: där har alla utom en uppgett att de talar enbart eller mest svenska hemma. Även i Österbotten är svenskan stark; av de österbottniska ungdomarna talar 89 % primärt svenska hemma, medan endast en tiondel uppger att de talar lika mycket finska och svenska. I de övriga regionerna är tvåspråkiga familjer vanligare. I Åboland använder 25 % av respondenterna både finska och svenska och i Nyland är ca 40 % tvåspråkiga. Även i södra Finland är hemmen alltså förhållandevis svenskspråkiga.

24 %
talar engelska utanför hemmet

Bild 1. *Den procentuella fördelningen av vilka språk de unga talar hemma och utanför familjen (med vänner, i skolan och på jobbet) enligt region. Respondenterna fick välja flera svarsalternativ. N = 800.*

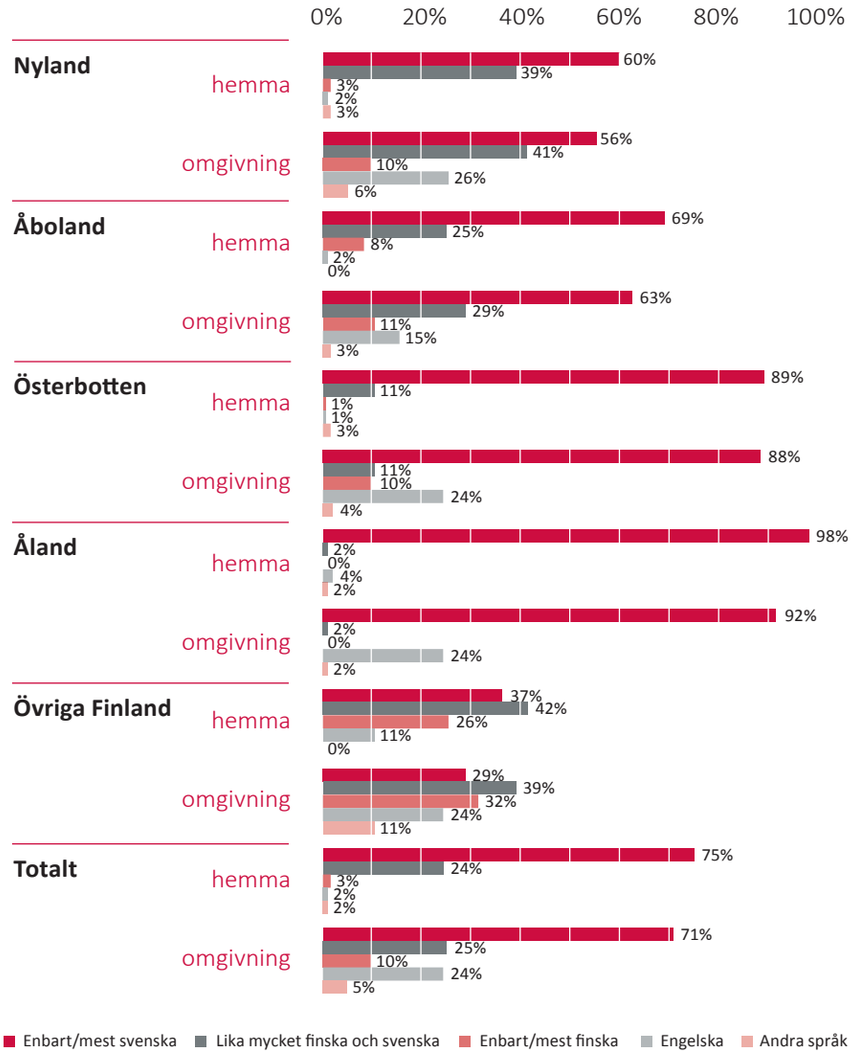

Tre språk i omgivningen

DEN SPRÅKLIGA OMGIVNINGEN utanför hemmets väggar är mer diversifierad (bild 1), vilket man också ser på att ungdomarna har valt fler svarsalternativ än för hemspråket. Bland språken ungdomarna talar utanför familjen, t.ex. med vänner, i skolan eller på jobbet, ökar finskans och engelskans andel. Ändå är det fortfarande alternativet *enbart eller mest svenska* som klart dominerar, vilket kan vara lite överraskande med tanke på hur finska eller tvåspråkiga regioner Åboland och Nyland är. Det är dock viktigt att notera att 80 % av respondenterna går i skola (grundskola, yrkesskola eller gymnasium), och sannolikt rör sig i övervägande svenskspråkiga miljöer.

I alla regioner har kring en fjärdedel av respondenterna (lite mindre i Åboland) uppgett att de talar engelska utanför familjen, t.ex. med vänner, i skolan eller på jobbet. Vi vet inte om de endast tänkt på situationer i den fysiska omgivningen eller också kommuni-

kation på nätet, men man kan konstatera att engelskan aktivt finns med i deras liv. Är det då så att engelskan har ökat i samhället? Finska språknämnden vid Institutet för de inhemska språken anser att det är så. Nämnden befarar att engelskan ska tränga ut nationalspråken från arbetslivet, högskolorna och kundbetjäningen och efterlyser därför ett språkpolitiskt program för att trygga finskan och svenskan i alla domäner i framtiden.[1]

Nästan ingen finska på nätet

ÄVEN I UNGDOMARNAS digitala omgivning är det svenska och engelska som dominerar. I enkäten ombads ungdomarna uppskatta hur stor procent av deras internetanvändning som går på svenska, finska, engelska och andra språk, så att den totala användningen skulle uppgå till 100 procent. Som man ser i bild 2 är användningen av finska rätt marginell (ca 10 %), medan svenska och engelska är parallella språk i ungdomarnas värld. För internetanvändningen som helhet uppskattar respondenterna att 47 % går på engelska och 40 % på svenska. Med andra ord dominerar engelskan på detta område. Ser man till de olika användningsområdena är det framför allt vid informationssökning som de unga säger sig använda mest engelska.

Svenska använder de mest i kommunikationen med andra, dvs. då de chattar eller ringer samtal via nätet, vilket är naturligt om man tänker sig att de är i kontakt med sina kompisar eller familjen. Troligtvis är användningen av svenska stor även på sociala medier av samma orsak. Svenskan dominerar också då de läser artiklar och böcker på internet. Ett rimligt antagande är att läsningen på internet i denna ålder i hög grad är kopplad till skolarbete och studier, vilket förklarar att språket i första hand är svenska.

Bara **10 %** *av internetanvändningen går på finska*

Bild 2. *Hur stor del av respondenternas internetanvändning som går på olika språk, enligt deras egen uppskattning i procent.*

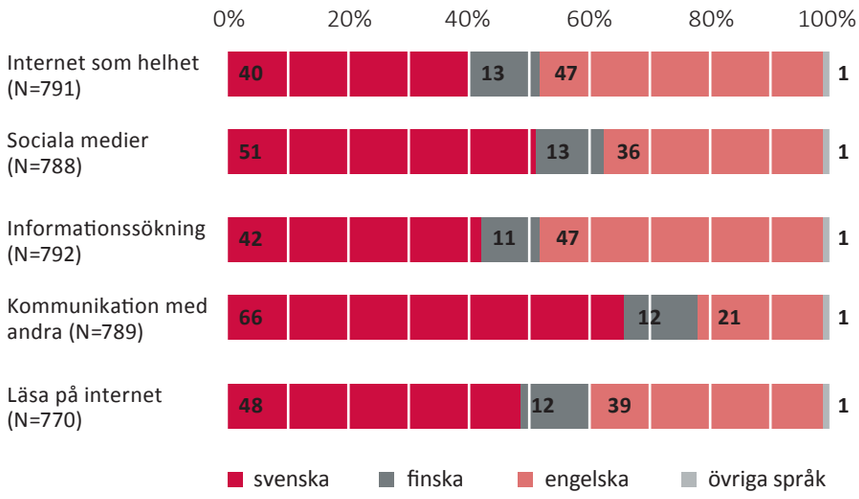

Det finns också ett signifikant samband mellan hemspråket och språket som används på nätet. De ungdomar som talar enbart eller mest svenska hemma använder också nätet mera på svenska än de ungdomar som talar också finska hemma. Engelskan används lika mycket av båda grupperna, vilket kan tolkas som att engelska är ett komplement till finskan och svenskan, åtminstone för de tvåspråkiga ungdomarna. Däremot kan engelskan vara en konkurrent till finskan för de unga som talar mest svenska hemma, eftersom de inte använder finska nästan alls på nätet; endast 6–7 % av deras internetanvändning sker på finska. Tvåspråkigheten för dessa unga gäller alltså svenska-engelska, medan finskan har en undanskymd roll på nätet.

Jämförelser med andra studier av ungas språkbruk på internet ger en lite motstridig bild. Äldre studier av språk och mediebruk kopplar ihop tv-tittande och internetanvändning, så att speciellt tvåspråkiga som tittar mycket på finsk tv också använder internet mera på finska, och väldigt lite på svenska. Mediebeteendet har däremot förändrats i snabb takt och nyare studier av finlandssvenska ungas språkanvändning på nätet ger liknande resultat som denna barometer. T.ex. László Vinczes och Nick Joyces (2018)[2] undersökning av hur gymnasieelever i Jakobstad och Pargas använder språk på nätet visar att svenska och engelska kompletterar varandra, medan användningen av finska är liten. Däremot uppgav Pargas- och Jakobstadsungdomarna att de använder mest engelska i sociala medier, medan respondenterna i denna ungdomsbarometer använder mest svenska i sociala medier.

Undersökningarna i sig ger ingen förklaring till denna skillnad, men en orsak kan vara skillnader i hur man tolkar begreppet *sociala medier*, vilka faktiska tjänster eller plattformar man tänker på. Skillnaden mellan t.ex. video- eller bildbaserade sociala medier och textbaserade sociala plattformar kan vara stor med tanke på vilka språk användarna brukar. Till exempel visar Reuters Institutes digitala nyhetsrapport för 2018[3] att bland finländarna är Facebook den mest populära plattformen bland sociala medier (71 %), tätt följd av videoplattformen Youtube (66 %) och meddelandetjänsten Whatsapp (59 %), vilket bekräftar mångtydigheten i begreppet sociala medier.

Pojkar surfar på engelska

DEN DIGITALA SPRÅKMILJÖ ungdomarna befinner sig i är alltså inte entydig. Det finns också klara skillnader mel-

Bild 3. *Hur stor del av pojkarnas och flickornas internetanvändning som går på olika språk, enligt deras egen uppskattning i procent. (N = 799).*

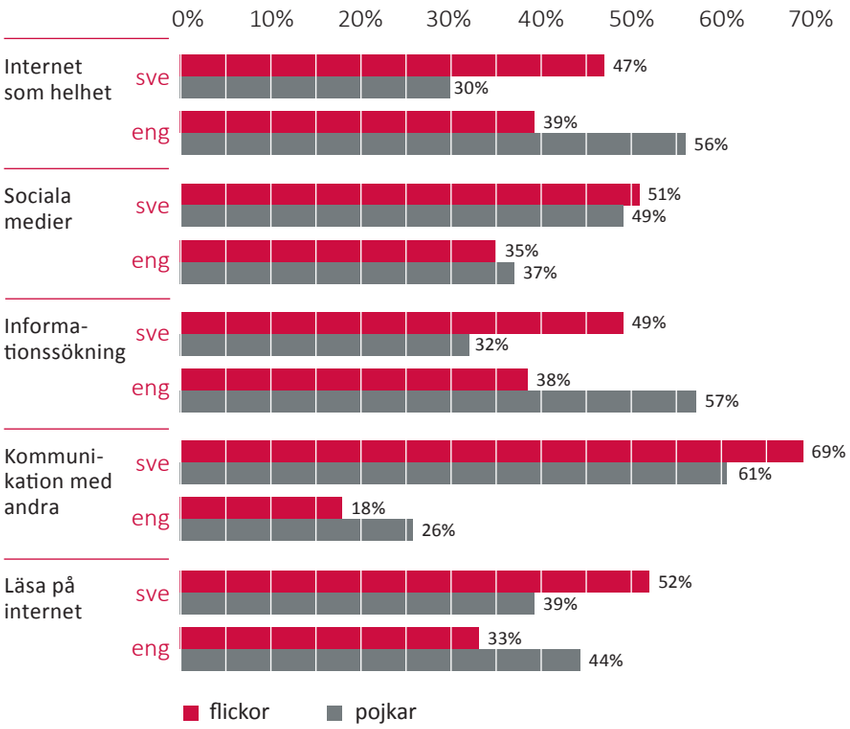

lan könen gällande både språkanvändningen och vad de gör på nätet. Som helhet uppger pojkarna att de använder betydligt mera engelska på nätet än vad flickorna gör. Flickorna använder i stället klart mera svenska. Störst är skillnaden vid informationssökning och läsning, där pojkarna uppger sig använda mera engelska och flickorna mera svenska (bild 3).

Vad gör ungdomarna då vid sina skärmar? Respondenterna uppmanades välja tre aktiviteter som de använder mest tid till då de sitter vid en skärm. Resultaten i bild 4 visar på både likheter och skillnader mellan könen. Som helhet tittar ungdomarna mycket på videomaterial, tv-serier och filmer på Youtube och andra videoplattformar. Språket i videomaterialet är antagligen i hög grad engelska, vilket betyder att den passiva användningen av språket är stor för många av ungdomarna. Nästan hälften av respondenterna säger sig använda mycket tid på sociala medier medan ca en fjärdedel lyfter fram Instagram. För en tredjedel av respondenterna är skolarbete en av de tre aktiviteter de gör mest vid skärmen, medan läsning av tidningar och böcker valts av endast 7 % av respondenterna.

Pojkarna spelar, flickorna är på sociala medier

Av alla respondenter har 28 % uppgett att de använder mycket tid till att spela, men här är fördelningen mellan könen skev. Över hälften av pojkarna i barometern har valt spelande som en av de tre vanligaste sakerna de gör vid en skärm, mot endast 6 % av flickorna. Detta kan vara en förklaring till att pojkarna använder mera engelska på nätet, eftersom många dator- eller konsolspel fungerar på engelska och spelas tillsammans med andra runt om i världen. Spelen kan även inkludera chattar eller diskussioner med andra spelare.

Flickorna i sin tur är överlag aktivare användare av sociala medier och de chattar och använder Instagram mer än pojkarna. Detta är i linje med resultaten från t.ex. den nationella undersökningen om ungdomars mediebruk och fritid från 2016,[4] som visar att de sociala aspekterna är speciellt viktiga i flickors medieanvändning och att de använder sina smarttelefoner framför allt till att hålla kontakt med sina kompisar via nätet.

Det är viktigt att notera att detta är ungdomarnas ***bedömning*** av hur de använder olika språk på internet och inte en undersökning av deras faktiska språkbruk. Hur medvetna är de i själva verket om de språkval de gör? Hur aktivt finns språket med i ungdomarnas medvetande då de surfar på nätet, spelar olika spel, laddar upp egna foton och videor eller kommenterar andras inlägg? Tänker de alls på ifall de använder svenska eller engelska eller sker språkvalet automatiskt och omarkerat? Det finns många öppna frågor och ett behov av vidare studier för att få en djupare förståelse av de ungas mediebeteende.

Stark minoritetskänsla

MER ÄN HÄLFTEN (57 %) av de unga upplever att de tillhör en språklig minoritet, vilket också rapporteras i den första delen av den svenskspråkiga ungdomsbarometern. Upplevelsen tycks inte styras av var man bor, utan delas av unga såväl i huvudstadsregionen som i Österbotten. Flickorna är mer benägna att känna sig som en del av en språklig minoritet, vilket kan hänga ihop med att de – mer än pojkarna – upplever sig bli illa behandlade på grund av språket. Drygt hälften av flickorna har sådana upplevelser i bagaget, och det kan handla om t.ex. glåpord eller uppmaningar att tala finska. Också hemspråket påverkar: minoritetskänslan är vanligare hos dem som kommer från svenskdominerade hem. Även tankesmedjan e2:s undersökning av svenskspråkigas och finskspråkigas identiteter[5] visar att minoritetstillhörigheten är en viktig del av många svenskspråkigas identitet. Detta är den tydligaste skillnaden mellan språk-

Bild 4. *Vad flickorna och pojkarna använder sin skärmtid till. De fick välja tre användningsområden. Svaren är i procent. (N = 799).*

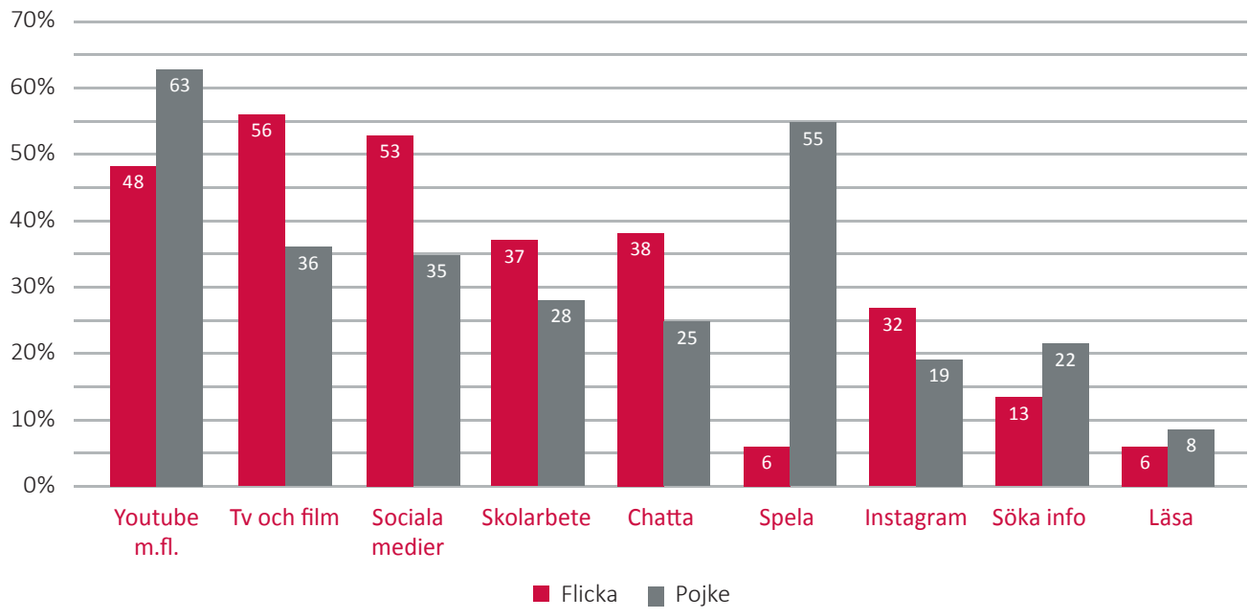

grupperna. Därtill finns det en koppling mellan minoritetsidentiteten och en oro över de svenskspråkigas ställning. En jämförelse kan göras med Barometern (2014)[6], som visar att framför allt svenskspråkiga i svenskdominerade kommuner upplever att språkklimatet i rikspolitiken blivit sämre. Enligt forskaren Kjell Herberts kan detta bero på att enspråkiga finlandssvenskar är mer lyhörda för negativa stämningar än tvåspråkiga, som klarar av att obehindrat röra sig över språkgränsen.

Sammanfattningsvis kan man säga att ungdomarna som deltagit i barometern lever förhållandevis svenskspråkiga liv. Svenskan dominerar hemma, i omgivningen och på nätet. Engelskan förekommer parallellt med svenskan, speciellt i digitala miljöer, medan finskan har en förvånansvärt undanskymd roll. Detta kan till en viss del bero på att svaren från Österbotten är något överrepresenterade, men situationen skiljer sig inte mycket i de andra regionerna. De unga som kommer från tvåspråkiga hem har således tre språk på sin repertoar: svenska, finska och engelska, och använder dessa tre t.ex. på nätet. De svenskspråkiga använder däremot inte finska nästan alls online.

Engelska förekommer i alla regioner, också på nätet, och man kan fråga sig om de engelska inslagen har ökat i vårt samhälle. Denna undersökning säger däremot inget om de faktiska *språkkunskaperna*. I utbildningsföretaget EF:s internationella jämförelse av kunskaper i engelska har Finland sjunkit till plats åtta från att tidigare har legat på fjärde plats av totalt 88 länder. Det finns med andra ord många aspekter på vår språkmiljö, våra språkkunskaper och vårt språkklimat som behöver undersökas vidare.

Källor

[1] https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/suomi_tarvitsee_pikaisesti_kansallisen_kielipoliittisen_ohjelman

[2] Vincze, László & Nick Joyce (2018): Online Contact, Face-to-Face Contact, and Multilingualism: Young Swedish-Speaking Finns Develop Trilingual Identities, *Communication Studies*, 69:1, 85–102, DOI: 10.1080/10510974.2017.1413410

[3] *Reuters Institute Digital News Report 2018*

[4] Merikivi, Jani, Myllyniemi, Sami & Mikko Salasuo (red.) (2016): *Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta.* Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät.

[5] Pitkänen, Ville & Jussi Westinen (2018): *Identiteter på två språk – en undersökning om svenskspråkiga och finskspråkiga.* e2, rapport 3.

[6] Herberts, Kjell (2015): I skilda världar? Finlandssvenskarna och strukturerna. I: Sjöblom, Stefan & Sandberg, Siv (red.): *Makten att kombinera. Utmaningar, vägval och handlingskraft i Svenskfinland.* Helsingfors: Svenska kulturfonden. S. 48–65.

Text och analys:

Jenny Stenberg-Sirén

Samhällsanalytiker

Magma

jenny.stenberg-siren@magma.fi

Statistiska analyser:

László Vincze

Universitetslektor

Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet